

část stavení č. p. 32, že služebnost na rozdíl od práva zástavního nemusí se týkati celého těla knihovního nebo jeho alikvotní části, nýbrž že může býti i ve prospěch určité části těla knihovního (§ 844, 847 obč. zák. a § 12 knih. zák.). Poněvadž se žalobci žalobou domáhali toho, že jako vlastníci chalupy č. p. 32 a stavební parcely č. kat. 29/3 nabyli vydržením let služebnosti chůze po dvoře stavení č. p. 1 a zahradě č. kat. 524 tamtéž za účelem braní si vody a služebnosti braní si vody z nádrže na pozemku č. kat. 524 se nacházející, neměl první soudce žalobu zamítnouti, nýbrž jí měl vyhověti.

Nejvyšší soud obnovil rozsudek prvního soudu.

Důvody:

Žalovaný uplatňuje pro případ, že by dovolací důvody čís. 3 a 4 § 503 c. ř. s. nebyly uznány opodstatněnými, též dovolací důvod čís. 1 § 503 c. ř. s., poněvadž bylo rozhodnuto o věci na pořad práva nepatřící (§ 477 čís. 6 c. ř. s.). Tohoto důvodu dovolacího tu však není. Podle § 848 a) obč. zák. může, poskytuje-li služebnost nárok na užitky, při rozdělení panujícího pozemku každý oprávněný žádati, by výkon služebnosti byl soudně upraven a to podle § 31 III. dílčí novely v řízení nesporném. Než tento předpis předpokládá, že není o tom sporu, že služebnost přísluší všem vlastníkům jednotlivých dílců, ve které panující pozemek byl rozdělen a že sporným jest jen, jak služebnost více oprávněnými má býti vykonávána. Zde však nejde o takovou úpravu, zde je spor o to, zda žalobcům služebnost vůbec přísluší. Vyřešení této otázky může se státi jen pořadem práva, poněvadž na ni se předpis § 31 III. dílčí novely nevztahuje. Dovolání jest však oprávněno, pokud uplatňuje dovolací důvod č. 4 § 503 c. ř. s. Nelze přisvědčiti mínění odvolacího soudu, že žalobcům přísluší služebnost, které se domáhají, jako vlastníkům chléva a světnice nad ním, jež tvoří nyní součást domu č. 32. Naopak správným jest názor soudu prvního státního soudu, že, když služebnost byla vydržena pro dům č. 21, tento jest panující nemovitostí; dokud chlév a světnice nad ním byly s domem čís. 21 spojeny, mohla ovšem služebnost býti vykonávána i pro potřebu dobytka ve chlévě a pro potřebu obyvatel světnice. Tím, že obě tyto místnosti byly odděleny a staly se samostatnou nemovitostí, zaniklo ohledně nich právo služebnosti podle § 844 obč. zák.

Čís. 6082.

Je-li právní jednání, na jehož základě bylo plněno, neplatným, má splnivší smluvník nárok na vrácení toho, co plnil. Rozsah tohoto nároku jest posuzovati (§ 1437 obč. zák.) podle toho, zda příjemce bezdůvodného plnění byl či nebyl bezelstným.

Nárok smluvníka splnivšího na základě smlouvy neplatné pro nezpůsobilost druhého smluvníka k právním jednáním, nevyžaduje nezbytně, by se domáhal žalobou výslovně zrušení smlouvy, stačí, když v žalobě neplatnost smlouvy tvrdí a ji ve sporu dokáže, a z okolností té vyvodí

jen jako právní důsledek žalobní nárok na vrácení toho, co plnil. Neplatností by se však musel domáhati, kdyby se chtěl sprostiti závazků, vznikajících mu z neplatné smlouvy, již z části nebo úplně ještě nesplnil.

Nemůže-li obmyslný držitel, co mu plněno, vrátiti tak, by plnivší smluvník neměl z plnění újmy, jest povinen náhradou škody podle míry svého zavinění až do ceny zvláštní obliby.

(Rozh. ze dne 1. června 1926, Rv I 2077/25.)

Nezletilá žalovaná objednala v závodě žalobkyně šatstvo bez svolení svého otce, a ježto nezaplatila kupní ceny, domáhala se na ní žalobkyně, prosoudivši dříve spor o zaplacení kupní ceny proti rodičům žalované, náhrady škody ve výši kupní ceny. O b a n i ž š í s o u d y uznaly podle žaloby, o d v o l a c í s o u d z těchto důvodů: Žalující strana výslovně uplatňovala žalobou nárok na náhradu škody a nikoli na zaplacení ceny tržové ze smlouvy kupní. Žalující strana tedy ani netvrdí platnou kupní smlouvu a neměl se proto prvý soud vůbec zabývati otázkou tou a tím méně přiznati nárok žalobní z důvodu platné kupní smlouvy. Dovolává-li se někdo ručení podle §u 248 obč. zák., nutně předpokládá neplatnost smlouvy a nemůže tedy současně odůvodňovati žalobní nárok smlouvou tou. Leč přes to má odvolací soud nárok žalobní za odůvodněný. Není pochyby, že smlouva mezi žalobkyní a žalovanou — osobou nezletilou bez zákonného zástupce jednající o předmětu vymykajícím se tomu, o čem zákon nezletilcům právo dispoziční přiznává — jest neplatnou a prvý soud zcela zbytečně dovozuje, že dodatečným schválením otcovského opatrovníka smlouva nabyla platnosti. Jednak to ani nebylo tak ve sporu tvrzeno, jednak je to vyloučeno rozsudkem, jenž zamítl žalobu proti otcovskému opatrovníku právě proto, že o koupi nevěděl a ji neschválil, jednak není to ani případno. Schválení konkludentním činem mohlo by býti předpokládáno, kdyby byl otcovský opatrovník býval žalobkyní o koupi vyrozuměn a na to neodpověděl. Ignoruje-li však otec oznámení dceřino, nemůže to ještě vykládáno býti za souhlas se smlouvou, kterou dcera sama uzavřela a zejména nikoli oproti druhému smluvníku. Prvý soud však zjistil, že žalovaná předstírala žalobkyni souhlas otcův, ačkoli jej neměla. Nedostatek ten nemůže nahraditi předpoklad žalované a naděje její, že otec souhlas dá. Tím jest zjištěno, že žalovaná předstírala žalobkyni něco nepravdivého a pohnula jí tím k uzavření smlouvy o sobě neplatné. Žalovaná uvedla tím žalobkyni v omyl a dle zásady §u 248 obč. zák., jsouc dospělou, zodpovídá za škodu jí tím způsobenou. Musí tedy dle §u 1323 obč. zák. uvéstí všecko ve stav dřívější, tedy vrátiti všechno šatstvo v původním stavu. Když to možno není, jako v tomto případě, musí nahraditi cenu odhadní, kterouž v tomto případě jest kupní cena šatstva, uznaná žalovanou stranou za přiměřenou. Žalující nemůže býti nucena, by přijala nazpět šaty opotřeбенé, žalovanou stranou nošené a dle souhlasného přednesu stran v závodě žalující neprodejně. Náleží jí tedy nárok na náhradu kupní ceny, to tím spíše, když na straně žalované jde o závazek z nedovoleného jednání, takže požadován býti může podle §u 1324 obč. zák. i ušlý

zisk. Leč i kdyby se přistoupilo na stanovisko žalované strany, že neplatnost smlouvy nezavinila, byl by žalobní nárok také odůvodněn a to předpisy §§ 877, 1431, pokud se týče 1435 obč. zák. Žalovaná jest povinna vrátiti, co jí bez důvodu (ze smlouvy neplatné) bylo žalobkyní plněno. Poněvadž není pochyby, že žalovaná věděti musila o tom, že nemá potřebného souhlasu otcova a že žalující plní v omylu po této stránce, neplatí žalovaná dle §u 1437 za držitelku bezelstnou a nemůže se dovolávati ustanovení §u 320 obč. zák., naopak platí tu § 335 obč. zák., jak správně prvý soud k tomu poukázal. Mylně brání se tu odvolatelka tím, že prý nebylo žalováno z důvodu §u 335 obč. zák., poněvadž tento předpis nejedná o právních důvodech náhrady, nýbrž o její výši. Tu pak správně prvý soud dovodil, že by škoda rovnala se kupní ceně.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl dovolání.

D ů v o d y:

Není sporu o tom, že žalovaná byla v době ujednání kupní smlouvy o sporném šatstvu nezletilou a že koupí ujednala bez svolení svého otce, že tedy koupě byla podle §u 865 obč. zák. neplatnou. Dále bylo odvolacím soudem uznáno a zůstalo dovoláním nenapadeno, že žalovaná musila věděti o tom, že nemá potřebného souhlasu otcova a že žalující plnila, jsouc po této stránce na omylu. Je-li právní jednání, na jehož základě bylo něco splněno, neplatným — na příklad, jak tuto — pro nezpůsobilost strany k právním jednáním, je pro smluvní stranu splnivší odůvodněn nárok na vrácení toho, co splnila, protože se druhému smluvníku od prvopočátku nedostávalo platného právního důvodu k nabytí toho, co plněno bylo (§§ 877 a 1431 obč. zák.). Rozsah jejího nároku je posuzovati ve smyslu §u 1437 obč. zák. podle toho, zda nabyvatel bezdůvodného plnění byl, či nebyl bezelstným, totiž zda věděl neb se alespoň z okolností mohl domnívati, že druhá strana plnila z omylu. Použije-li se těchto zásad na projednávaný případ, je jasné, že žalobkyně jest oprávněna, domáhati se toho, by jí žalovaná vrátila šatstvo, které jí žalobkyně dodala na základě neplatné smlouvy s nezlet. žalovanou bez svolení jejího otce sjednané, a že žalovaná, když věděla o tom, že nemá potřebného souhlasu otcova a že žalující plnila v omylu, jako obmyslná — nikoli bezelstná — držitelka, musí jí podle §u 335 obč. zák. nahraditi všechnu způsobenou škodu, to jest netoliko škodu skutečně vzešlou, nýbrž i ušlý zisk. Jak nesporno, chtěla žalovaná vrátiti žalobkyni šatstvo v obnošeném stavu, ve kterém je žalobkyně ve svém závodě již nemohla prodati. Nižší soudy projevily proto zcela správně právní názor, že škoda, kterou žalobkyně neplatným jednáním utrpěla, se rovná kupní ceně dodaného šatstva, která jinak — co do výše a správnosti — není spornou. Posuzuje-li se věc s hlediska právě vytčeného, nelze dáti dovolání za pravdu, že nižší soudy právně pochybily, když žalobě úplně vyhověly, a netřeba se dále obíratí ostatními výtkami žalované. Mylným je názor dovolání, že odsouzení žalované nelze oprávně o ustanovení §§ 877 a 1431 obč. zák. proto, že žalobkyně žalobu výslovně opřela o předpis §u 248 obč. zák., ale nedomáhá se ani zrušení

smlouvy (§ 877 obč. zák.), ani jí nejde o vrácení věci omylem plněné (§ 1431 obč. zák.). Je v praxi a teorii dávno již ustálen — v ustanovení §u 226 c. ř. s. kotvící — právní názor, že nezáleží na tom, s kterého právního hlediska žalobce žalobní nárok posuzuje, nýbrž že je toliko jeho povinností, tvrditi a po případě dokázati určitý skutkový děj a že je pak na soudě, by zjištěný skutkový děj s hlediska na něj dopadajících právních předpisů samostatně posuzoval. Nárok strany plnivší na základě smlouvy neplatné pro nedostatek způsobilosti druhého smluvníka k právním jednáním nevyžaduje nezbytně, by se žalující strana žalobou domáhala výslovně zrušení smlouvy. Stačí, když v žalobě neplatnost smlouvy tvrdí a ji ve sporu dokáže a z okolnosti té vyvodí jen jako právní důsledek žalobní nárok na vrácení toho, co plnila. Jí vyhovujícím rozsudkem je hospodářský účel plně dosažen, neboť napadená smlouva stává se již tím právně bezvýznamnou. Jinak by se věc ovšem měla, kdyby se strana z části neb úplně ještě nesplnivší chtěla sprostiti závazků jí z neplatné smlouvy vznikajících. Tu by jí ovšem nezbývalo, než domáhati se výslovně i neplatnosti smlouvy. Názor dovolání, že v projednávaném případě nejde o vrácení věci omylem plněné, je v rozporu se skutkovými zjištěními nižších soudů dovoláním nenapadenými, neboť dovolání napadá jen zjištění, že žalovaná žalobkyni v omyl uvedla, ale nikoli, že žalobkyně o souhlase otcově v omylu byla, protože jej mylně předpokládala. Netřeba se proto těmito vývody dovolání blíže obírat. Pravdu má dovolání v tom, že nejde — alespoň přímo — o vrácení věci plněné, nýbrž jde o zaplacení její ceny, než na tom nesejde, neboť z §u 335 obč. zák. plyne jasně, že obmyslný držitel, nemůže-li, jako tuto, věc jemu neprávem plněnou vrátiti tak, že by strana plnivší z plnění neměla újmy, je práv z náhrady škody a to podle míry svého zavinění až do ceny zvláštní obliby.

Čís. 6083.

Společenstva výrobní a hospodářská (zákon ze dne 9. dubna 1873, čís. 70 ř. zák.).

Společenstvo jest oprávněno vyloučiti člena, odepřel-li plat uložený mu společenstvem. Spor o to, zda byl člen právem vyloučen, jest rozhodnouti podle stavu, jenž tu byl v čase vyloučení. Člen není oprávněn započísti si na plat své vzájemné pohledávky, tehdy ještě nesplatné a nelikvidní. Společenstvo není povinno, by zjistilo předem sporem podmínky pro vyloučení člena a poskytlo mu takto příležitost k provedení likvidity jeho pohledávek.

(Rozh. ze dne 1. června 1926, Rv I 159/26.)

Žalované stavební družstvo vyloučilo v mimořádné valné hromadě žalobkyni z družstva proto, že nedodržela platební povinnosti oproti družstvu, odepřevši zapraviti družstvu příplatek 1565 Kč na zvýšeném stavebním nákladu, pak doplatek 1115 Kč 60 h, vypadající na ni za zvýšení zdíva a za vazné trámy na domku, jehož byla čekatelkou vzhledem k usnesení družstva ze dne 19. září 1921, ze dne 3. května a ze